

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ethices Christianae, Libri Tres

Daneau, Lambert

Genevæ, 1579

Cap. V. Definitiones virtutum, vel vitiorum, quæ ad octauum præceptum referuntur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41242

CAP. V.

Definitiones virtutum, vel vitiorum, quæ ad octauum præceptum referuntur.

VENIAMVS ad octauum præceptum, in quo maximè Iustitiæ Commutatiuæ, quæ dicitur, partes versantur & spectari solèt. Est autè iustitia hæc à Græcis propterea nominata *συναλλακτική*, quòd ἐν τοῖς συναλλάγμασι, id est, in contractibus hominum & commerciis, eorùmque iure conseruando eluceat & laboret, atque ab iis omnem iniuriam arceat. Contractus autem aut sunt Commercium, aut Maleficia. Commercium est duorum, pluriùmve voluntaria inter se pactio, atque conuentio siue re, siue verbis inita & cōtracta ad mutuæ hominum societatis conseruatione inuenta. Maleficiū est vnius, vel pluriū in vnum quendam vel plures inuitos & non assentientes factum & communicatio. Hæc maleficia sunt aut Claustra, quæ fiunt clanculum, vt furtū: aut Violenta, quæ aperta vi fiunt vt vis ipsa & iniuria. Est igitur iustitia commutatiua, voluntas quæ nulla personarum ratione habita ius suum cuique arithmetica proportionē tribuit, vt rei tantum cuique restituatur, quantum illis ab altero ablatum est. Hæc igitur iustitiæ species Arithmetica proportionē, quæ æquales rei partes simpliciter spectat, in iudicando & contrahendo sequitur. Distributiua autem, de qua iam diximus, Geometricam

potius proportionem spectat, quæ proportio personarum respectum, qualem oportet, in iudicando ac distribuendo habet. De hac Arist. lib. 5. ethic. M. Tullius in Officiis, Ambrosius etiam & Thomas in 2. 2. quæst. 61.

Commutatiuæ iustitiæ opponitur per priuationem quidem iniustitia, Actionis verò ratione, Per defectum, fraus: quæ Per excessum, caret nomine, Profusio nominetur. Hæc iustitia primum in ipsis Magistratibus & in foro consideretur: deinde in priuatis, qui inter se contrahunt, atque in eorum pacationibus seu contractibus.

Quæ forensis est, spectari debet & in Iudice ipso, Aduocato, Teste, & Reo, de quibus etiã in sequenti præcepto agetur. Sed in Iudice imprimis, qui sincerè iudicia exercere debet, atque in nullam partem declinare: sed cuique, quod suum est, tribuere. Iudicia enim Dei exercet, non autem hominum vt est 2. Chron. 19. Deuteron. 1. Huic iudiciorum sinceritati opponitur iudicis fauor, & ignorantia, tum facti, tum iuris, & odium, cõcussio, & huiusmodi infiniti penè animi affectus vitiosi. Fauor est animi nostri præter officium in alium beniuolentia & propensio, quæ iudicium nostrum rapit & excæcat in iudicando.

Concussio est pecuniæ ab alterutra parte litigante præter statutum publicum, siue per se, siue per sibi addictas personas exactio vel acceptio facta à Iudice, vel persona publicum aliquod munus gerente siue clam, siue apertè: siue pecunia ipsa capiatur: siue aliud aliquid quod

in pecuniam redigi possit Luc.3.v.13.

In priuatis personis hæc iniustitia est quatenus quidem ad hoc præceptum octauum pertinet, vel furtum, vel vis siue rapina, vel damnum iniuria datum. Omnibus autem his vitiis contraria est tum bona conscientia, quæ in commerciis nostris & contractibus adhibetur: tum fidelitas, in præstando atque repræsentando promisso.

Bona conscientia est integrum mentis nostræ ex vera charitate iudicantis, & factum nostrum examinantis iudicium, de sincero & scopo, & modo in nostris cum proximo commerciis spectato, & adhibito. Huic autem fraus & Dolus malus opponitur.

Dolus malus (est enim & dolus bonus, unde & bona indoles dicta est, qui minimè est reprehendendus) Est igitur dolus malus, vt Iurif-consulti aiunt, cum aliud agitur, aliud simulatur vel dissimulatur in damnum ac perniciem alterius, & vt re sua priuetur. Anselmo dolus est mentis calliditas in genere. Vide Cicer. lib.3. de officiis.

Astutia *malicia* huic vicina est. Est autem excogitatio doli ipsius, & fraudis. Bernardi verba sunt aurea sermo. 64. Cant. aduersus huius generis vitium. Ait enim sufficit proinde si capiantur, qui huiusmodi sunt, hoc est, si prodas & deducas eos in medium: quippe quibus apparere, perire est. Non sic cetera vitia, nam manifestè veniunt: manifestè nocent: scientes superant, captiuant reluctantes, quia vi non dolo agunt. Ergo contra huiusmodi apertè fauient-

tes bestias non inuestigatione opus est: sed frenatione solas has vulpes paruulas, dissimulatrice maximas (quia proditæ iam non nocent) sufficit educi in lucem & capi in calliditate sua. Nam foueas habent. Haectenus Bernard.

Fraus subseruit, vt scholastici volunt, astutiæ: vt autem ego sentio, illius inuentrix est, ac mater. Itaque peius audiunt fraudulentum homines, quàm astuti, minùsque astutia est per se odiosa, quàm fraus. Est igitur Scholasticis fraus ipsius doli atque astutiæ executio, quæ non verbis sed factò aliquo & actione constat. Itaque illis latior est significatio doli mali, quàm fraudis quòd dolus malus generaliter animi nostri occultationem proximo noxiam denotat, siue verbis, siue rei alicuius gestione interposita, tanquam velo adhibito, fiat à nobis. Fraus autem est sensus atque animi nostri obscuratio, facti alicuius dissimilis velamento, in damnum proximi obtecta: veluti si lautè excipiam quem fallere postea cogito, fraus est: Si blandè alloquar, dolus est ex istorum sententia. Ergo verò fraudem damnum potius ipsum, quod dolo malo datur, dici Latine loquentibus affirmo. Thomas in 2. 2. 2. questio. 77.

Fidelitas est dictorum promissorumque constantia. Infidelitas est inconstantia, cui adiunctæ sunt, & Leuitas animi, & Vanitas. Leuitas, per quam facillè & sine vlla, vel sine probabili ratione à pactione discedimus.

Vanitas, per quam temerè plus de nobis nostrisque opibus, quàm in iis est, præsumimus & pollicemur.

Deinde

Deinde verò longius progredimur, adeò vt fraudibus semel assuefacti, animum nostrum proximi fraudandi nullo iam velo honesto obiecto telemus: sed apertè nos ipsos prodamus. Hinc tria illa oriuntur, Furtum, Vis, siue Rapina, & Damnum iniuria datum, quod tamen à superioribus quodammodo dissimile est.

Furtum est rei alienæ inuito domino, nulloque magistratu iubente, vel permittente iure contrectatio facta. Quæ si in re sacra fit, est Sacrilegium: si in re & pecunia publica est, Peculatus: si in Priuata est furtum, vel quod est manifestum, vel non manifestum.

Rapina siue vis, est rei alienæ vel etiam suæ, ablatio vi facta & iure prohibete. Vis autem est duplex. Publica, nempe arma, vel hominum coetus collectus: Priuata, veluti pulsatio, ictus inflictio vel alapæ impactio. De his Iurisconsulti sunt consulendi in Rubricis de furtis. De vi ad legem Iuliam, de vi Publica & Priuata, & Thomas in 2.2æ. quæst. 66.

Damnū iniuriā datū est, quod nō animo lædendi, sed huiusmodi incogitantia, quam neque prudens hominis ratio, neque ius ipsum mutua inter homines societatis, neque lex ipsa exusat, datum est proximo, veluti si quis cædens arborem ramum à se cæsum ita proiciat, vt aliquem transeuntem, & à se non præuisum vulneret vel lædat. Hoc damnum lege Aquilia de dāno iniuria dato in iure ciuili Romanorum vindicatur, quia culpā non quidem accipientis, sed dantis infertur. In quo damno culpa etiam ipsa distinguenda quoque est. Alia enim est lata, a-

V.ij.

lia latior, alia latissima, quæ dolo malo æquatur.

Plagium est hominis, siue liberæ, siue seruilis conditionis surreptio, aut occultatio, & detentio iniusta. Tit. in iure ciuili, ad leg. Flauiam De Plagiariis. Paulus I Timoth. v. 10.

Virtutes quoque hæ, huic octauo præcepto subseruiunt, quæ etiam in indice demonstrantur, è quibus prima est

Liberalitas. Philosophis *ἑλευθεριότης*, potius ab ingenio illius qui habet, quam à materia & fine dicta. Est autem ea animi virtus, per quam pecunias nostras damus quibus oportet, & quomodo oportet, non spe recipiendi totidem, aut alterius mercedis: sed solius præcepti & gloriæ Dei respectu, & affectu proximi sublenandi. Sed in accipiendis quoque cum oportet pecuniis, & nõ accipiendis versatur. In mediocribus pecuniis dandis dicitur Liberalitas. In magnis autem opibus effundendis & communicandis, quales habuit Salomo rex, dicitur Magnificentia, à Græcis *Μεγαλοσπένδεια*.

Liberalitati igitur opponuntur duo vitia, Prodigalitas, & Auaritia.

Magnificentia autem, Sordities misera, & Ostentatio, profusioque furiosa. De his Aristotel. lib. 4. ethic. & Thom. in 2. 2æ. quæst. 117. & 134.

Prodigalitas, *ἀσπολία*, est nimia & inconsiderata pecuniæ profusio, quæ funestum bonorum suorum exitum tandem facit & furiosum.

Auaritia, *ἀνελευθερία* Aristoteli, *πλεονεξία* aliis, *φιλαργυρία* Paulo dicta. Est nimium nostrum, siue ex diffidentia quadam de Dei promissionibus,

bus, siue ex ipso pecuniæ amore in pecunia acquirenda, siue conseruanda, & non danda studium. Auaritia enim ab auro & auere dicta est, Hebræis *בִּישַׁף* *Beisaf*, quæ vox à concupiscendo deducitur.

Huius variæ sunt species, quas D. Hemingius ex Stobæo est persecutus, & nos quædam in ipsa expositione præcepti diximus, quæ nihil necesse est hîc repetere.

Habet igitur Auaritia ferè has species *ἀίχμη* *κέρδειαν*, Lucri cupiditatem insatiabilem: *φειδωλίαν*, Tenacitatem, & nimiam Parsimoniã: *φιλαργυρίαν*, Amorem pecuniæ collectæ: *κίμβριαν*, Sordes, qualis cucumeris sectio, quæ in Prouerbiũ abiit, vide Thomam in 2.2æ. quæst. 118.

Αίχμη κέρδεια, est ea, quam Auaritiam Anselmus vocat & definit insatiabilem amorem habendi in epist. ad Roman. Paulus ipse *πλεονεξίαν* appellat, cap. 1. v. 29. Semper auarus eget, certum voto pete finem, inquit ille.

Huic verò contrarius est Animus sua sorte contentus, quam Paulus *ἀὐτάρκειαν* vocat, 1. Timoth. 6. versu 6. quæ, vt ait Paulus, magnus est quæstus, si cum pietate sit coniuncta. Est autem eius opum mensuræ, quam Dominus dedit, grata & cum gratiarum actione coniuncta acceptatio, & in ea quasi sufficienti sibi copia quies animi, quæ, vt eas maiores accumularet, neque impium, neque iniustum, neque indecorum quicquam vult, aut molitur.

Tenacitas *φειδωλία*, est metus vel dolor vllius omnino pecuniæ in re honesta, & necessaria confundendæ: vel quantum satis est, conferendæ,
V.ij.

qualis illa est quam damnat Paulus 2. Corinth. 9. vers. 6.

Huic contraria est Parsimonia honesta, quæ alio nomine videtur à Latinis dicta Frugalitas, à qua frugi homines etiam appellati, quam Tullius 3. Tusc. *σαφροσύνη* dicendam censet: Græci verò *χρηστότητα* potius nominant. Inde frugi homines *χρηστοί* dicti. Est autem frugalitas moderata, & qualis oportet, pecuniæ rerumque aliarum ad hanc vitā necessariarum cōservatio & earundem, & quantum oportet, & quando oportet infumptio. Itaque frugalitas & parsimonia honesta quædam expēdit: quædam etiam conferuat & patremfamil. non solum condum facit, sed etiam promum. Cauendum tamen, ne quandoque tanquam frugi laudetur auarus, ut ait ille.

Φιλαργυρία, est inutilis coaceruata & congeste pecuniæ custodia ex auido ipsius amore, qualis ille infelix Euclio apud Plautum in Aulular. & quales illi, quos describit & perstringit Horat. Satyr. lib. I. Satyr. I. Hanc damnat acerrimè Paulus, 1. Timoth. 6. vers. 10. Hi monedulis sunt similes, quæ aurum congerunt & asseruant, quo nunquam ipsæ vtuntur.

Huic virtuti contraria est Cōmunicatio *κοινωνία*. Est autem ea animi nostri voluntas, per quam aliis nostras opes, casq; opes, quæ nobis ipsis sunt necessariae, lubēter tamen & beneculo animo quibus oportet, quantumque satis est cōmunicamus. Qui verò sua cōmunicant aliis more Calabri hospitis, quod quæ donant pro derelicto habeant, atque dicunt, Vescere sodes,

des, vt lubet, hæc hodie porcis comedenda relinques, certè præclaro communicationis nomine non sunt ornandi. Ait enim ille,

Prodigus & stultus donat. quæ spernit & odit.

Κυβία, Sordes. Est morosissima cuiusque rei nostre, illiusque partis retentio, & petitio, adeò vt ne corrigiam quidem calciamenti, nec aciculam amittere sine expostulatione & querela possimus.

Huic verò contraria est ἀγαθωσύνη, Bonitas, à Paulo commemorata, Galat. 5. vers. 22. Est autè animi lenitas, quæ de iure suo remittit, atq; ei, à quo quis iniuria afficitur, vel re sua priuatur, etiam benigna est, donat & condonat.

Magnificencia, μεγαλοπρέπεια. Est quæ magnos & non vulgares, vel mediocres, sumptus, quando, & in quibus rebus oportet, lubenter ad Dei gloriam facit, quemadmodum Dauid & Salomon, in exornando Hierosolymitano Deo templo. Hæc verè regia est virtus, non priuatorum hominum. Vti frugalitas in priuatis laudatur potius, quàm in Regibus, quemadmodum pro rege Deiotaro præclare docet M. Tullius. De hac multa sunt eiusdem Ciceronis præcepta, lib. 2. De officiis: & Aristot. lib. 4. Ethic. cap. 2. Inter quæ illud quoque est, esse magnifici domum pulchrè extructam habere. Quod tamen irridet ille, qui sic scribit:

*Quod pluris nulli est, quàm domus empta tibi,
Hæc animo magno credis, te, Quinte, parare.*

Falleris: hæc animus, Quinte, pusillus emit.

Huic cōtrarius est partim Stultus ἄλιθιος & ostentator: partim *Μικροπρεπής*, immanè sordidus.

Cap. 5. ETHIC. CHRIST.

Ostentator & ἠλίδιος est, qui opes magnas præter dignitatem, & quibus in rebus minimè opus est, expendit, vt in pila palmaria exornanda. Sic qui rex Citharædo dat magnas opes, est stultus: itē qui in personas viles, quales sunt histriones, & iocularii, multoq; magis qui in Lenones magnā pecuniæ summam congerunt, ij sunt stulti, vt appellat Horatius. Talis fuit M. Antonij filius, de quo Plutarch. in Antonio. Sed & qui suas opes superbè ad sui ipsius, non ad Dei gloriam ostentat, est vanus, & ἠλίδιος, qualis Ezechias, in eo quod Isa. 39. commemoratum est.

Sordities immanis, μικροπρέπεια. Est in Rege & opulētissimo quouis homine illiberalis parsimonia, vel pecuniæ congestæ custodia, cū eam necessitas expendere iubet: qualis in Perseo vltimo Macedonum rege fuit, de quo Plutarch. in Paulo Æmilio.

Superioribus autem virtutibus subseruiunt, aut etiam eas superant, Benignitas, Misericordia, cuius species est Hospitalitas, Eleemosyna, Latitia de alieno bono, Gratitude, Labor, atq; honesta occupatio.

Benignitas χρισότης, vel beneficentia, Galat. 5. vers. 22. Est animi affectio quæ propter Dei præceptum gratis sua tribuit cuilibet egeno, & quicquid potest egenti, etiam non petenti, lubenter largitur, Anselmus. Thomas in 2. 2. q. 31. Tull. lib. 1. De officiis, Beneficentiam Scholastici etsi actum esse charitatis sentiunt: specialiter tamen referre & restringere videntur tum ad eos qui nobis sunt chari, tanquam amici & cognati:

gnatitum etiam qui sunt egētes, & inopes. Latant. lib. 6. cap. 11. Beneficentia nulla est, vbi necessitas non est. Nam postea eleemosynam volunt latiùs diffundere nostram charitatem, nimirum erga omnes homines in vniuersum. Differt verò benignitas à liberalitate, ea ratione quòd liberalis etiam in non egētem & inopem confert. Benignus tantum in egenum, sed amicum, vt aiunt illi. Differt item à misericordia, quòd benignitas nunquam est, nisi rei alicuius reali communicatione, imprimis autem pecuniæ collatione egeno subueniamus. Misericordia verò est saepe in nudo affectu & commiseratione, quia nihil cōferre possumus, vt cum opibus destituimur, quibus egeno succurramus, quemadmodum Ioannes & Petrus, vt est Act. 3. vers. 6.

Huic videtur contraria nimia sollicitudo de futuro, vel crastino: item ficta charitas, quæ tantum est in lingua, nihil autem re ipsa præstat. Hanc autem damnat Ioan. 1. epist. cap. 3. vers. 18.

Misericordia, *ἀνθρωπία*, est alienæ miseræ in corde nostro, ex serio charitatis sensu, compassio, cui vtique, si possumus, subuenire cupimus. Sic August. lib. 9. De ciuitate Dei, cap. 5. Hæc à Stoicis in vitio ponitur, vt docet Tullius 3. Tuscul. quanquam iidem vtilem esse aiunt ad opem ferendam, & calamitatès indigorum subleuandas, Cicero, 5. Tuscul. Scholastici ex Aristotele eam neque Theologicam, neque intellectiuam, neque Moralem virtutem esse censent, sed tantum laudabilem quendam animi impetum &

Cap. 5. ETHIC. CHRIST.

74505. Paulus tamen Domini nostri Iesu Christi Apostolus, Coloss. 3. vers. 12. Ephes. 4. vers. 32. nō tantum vnam quandam de virtutum numero esse docet: sed etiam summam virtutē, & infinitarum aliarum fontem & matrem. Cuius sententia longē verissima est. Misericordia igitur, ait Bernard. epist. 12. non indicat, sed afficit: non nititur discussione, sed erga omnes in vniuersum homines, quos quacunque ratione miseros & afflictos videt, affectu ducitur & mouetur, vt illis succurrat, siue dignos, siue indignos. Quo sensu illud Anselm. in Matth. 5. accipiendum est, Oportet misericordiam addere iustitiæ, vt non solum faciamus proximo, quod iustum est: sed etiam plus, quàm iustum est. Hoc enim opus est misericordiæ, vt quis à miseria liberetur. Culpa tamen in delinquente non tam misericordia, quàm indignatione digna est. Itaque misericordia proprie non est in malo culpæ probando: sed in eo ex compassione lapsus condonando & deplorando. Nemo enim, inquit Tull. 4. Tuscul. parricidæ aut proditoris supplicio misericordia commouetur. Itaque ex præcepto Christi, dat misericors, & succurrit si potest, omni petenti, atque afflictio, Luc. 6. vers. 30. & 36. siue noto, siue ignoto nobis. Id quod latius patet, quàm illa Philosophorum liberalitas. quæ virtus dicitur. De hac vide Paulum Galat. 6. Thomam in 2. 2. quæst. 30.

Eleemosyna *ἐλεημοσύνη*. Est misericordiæ actus exterior, id est, qui se alicuius opis vel corporalis vel spiritualis præstatione erga afflictū profert & patet facit. Est enim eleemosyna, vel
Corpo-

Corporalis, vel Spiritualis, quia vtrique nostri parti conferri potest. De hac infiniti sunt veterum libri, imprimis autem præclara est & luculenta Augustini disputatio in Enchirid. cap. 70. & seq. vbi nos diximus. Lactant. lib. 6. cap. 11. 12. 17. Thomas in 2. 2^a. quæst. 32. M. item Tullij Ciceronis. lib. 2. De officiis. Immanis autem est illa Manichæorum hæreticorum sententia, qui panem mendicanti, etiam fratri Christiano & supplici, dandum esse negant, vt scribit August. Contra Adimant. cap. 17.

Vtrique virtuti opponitur, ac Misericordia quidem Nemesis inhumana: Eleemosynæ autē durities & barbaries cordis humani. Itēque pauperis expilatio.

Nemesis, *νέμεσις* inhumana siue *ἀσέπεια*, quam intellexisse videtur Paulus, 2. Timoth. 3. vers. 3. Est autem quæ de alieno commodo & fœlicitate cruciatur: aliena autem calamitate & damno delectatur.

Pauperis expilatio, de qua sæpe Propheta, est, cum egenti etiam sua vel vi vel fraude adimuntur.

Hospitalitas, est non tantum eius peregrini, cum quo amicitia nobis contracta est, vel vinculum necessitudinis intercedit: sed etiã cuiuslibet ignoti humana & comis in nostrum tectum exceptio, conuictus & dimissio, qualis in Abrahamo fuit, & laudatur vbiq; in Scriptura, maximè autem Hebræ. 13. Inhospitalitas illi contra ria est.

Læticia de alieno bono. Est virtus homine Christiano maximè digna, quæ *Æmulationi*, si-

ue Inuidiæ contraria est. Est autem syncerum animi nostri gaudium cum gratiarum actione, quæ Deo fit à nobis, propter alterius vel noui commodum & fœlicitatem, vel recepti iam boni incrementum & accessionem.

Æmulatio ζῆλος duplex est, inquit Tull. 4. Tuscul. Nam & in laude & in vitio nomen hoc ponitur. Æmulatio, quæ est virtutis alienæ imitatio laudanda est, de qua Paul. 1. Corinth. 12. v. 31. quia neque superiori, neque vlli virtuti aduersatur, neque de illa nunc agimus: sed de ea tatum, quæ vitiosa est, quam Cicero Inuidiam melius dici putat, vulgò tamen inuidia vocatur.

Inuidia, φθόνος. Cypriano in lib. De liuore & inuidia, Liuor dicitur: est ægritudo animi, si eo, quod concupiueris, alius potiatur, ipse carcas. Cicero. Alij sic, Est animi tristitia de alieno bono, quod illi vel lucrum, vel gloriam affert Plutarchus in lib. de Curiositate distinguit φθόνον, id est inuidiam, & ὀφθαλμοειδέαν gaudium de alienis malis. Inuidia ait ὄφθαλμοί ἐπ' ἀλλοτρίοις ἀγαθῶν, id est, inuidia est dolor propter aliena bona. Unde illud rectè ab Horatio dictum est,

Inuidus alterius macrescit rebus opimis.

Anselmus in Roman. 1. & Galat. 5. duas illius partes constituit. Nimirum siue quis, quod ipse est, alium esse nolit: siue ipse esse velit quod alius est id est, alium videns se præstatiorem, id ægrè fert. Quod vtrumque in Pompeio & Cæsare rectè & breuiter est complexus Lucanus:

—nec iam ferre potest, Cæsare priorem

Pompeii sue parem—

Inuidia enim dicta est à nimis intucendo fortunam

tunam alienam, vt ait M. Tullius. De qua Thomas in 2. 2^a. quæst. 36. Bernard. Sermo. 13. in Psal. Qui habitat. Basiliscus, vt aiūt, venenū in oculo gerit, pessimum animal, & præ cæteris exitiale. Nosse cupis oculum venenatum, oculū nequā, oculum fascinantem? Inuidiam cogitato. quid verò inuidere, nisi malum videre est?

Inuidiæ comes est, nimis accurata & curiosa inspectio alieni, Malitia, & Malignitas.

Inspectio alieni curiosa præcedit inuidiā & sequitur quoque. Est autem cū non iuuandi animo, alienas res diligentius perscrutamur. Id quod damnat Petrus, 1. Epist. 4. ver. 14. appellatque ἀλλοτειοσκοπήν.

Malitia, κακία. Quanquam κακίαν M. Tullius Vitiositatem potius, quā malitiam verti debere censer, quòd malitia certi cuiusdam vitij nomen est: vitiositas omnium. Tuscul. 4. & li. 3. De finib. Ergo malitia est mens & cogitatio nostra, machinans alterum quocunque modo lædere. Huic contraria est ἀβλάβεια, innocentia.

Innocentia est talis affectio animi, quæ nemini noceat, ac ne nocere quidem velit.

Malignitas κακονδεία vel etiam πονηρία, Cicero alicubi, nequitiam vocat. Alij improbitatē vertunt. Est ipsius malitiæ & cogitationis nostræ in proximum noxiæ effectum, quod vel opere, vel voto fit, & demonstratur. Neque enim intra solius cogitationis fines se continet is, qui malignus est, vel nequam, vel improbus, Anselm. in Roman. cap. 1.

Gratitudo ἀχαρισία. Est beneficij ab alio accepti agnitio, quæ & Deum illius boni autho-

rem, & hominem tanquam instrumentum reuerenter habet.

Ingratitudo ἀχαριστία cōtrarium illi vitiū est. Est autem beneficij ab alio accepti vel obliuio, vel nō digna pro ratione beneficij & laude merentis gratiarum actio ex contemptu facta. Paulus, 2. Timoth. 3. vers. 4. Hęc est hostis gratiæ, vt ait Bernardus in Sermo, de septem miser. Seneca lib. 3. de Benefic. cap. 2. Ingratus est, qui dissimulat: Ingratior est, qui non reddit. Ingratissimus omnium, qui oblitus est. Bernard. Sermo, De vicio ingratiud. Non est reprehensibile, quòd instanter petimus: sed planè petitioni negat effectum, quod inuenimur ingrati. Et forte hoc etiam clementia esse videtur, ingratis negare, quod postulāt. Ergo misericordiæ res est, in hac parte subtrahere misericordiam. Thomas in 2. 2. quæst. 107.

Labor πόνος vel χελεν, siue diligentia est serua corporis, animiue nostri ad honestum & concessum aliquod opus, aut studium applicatio, at que in eo strenua occupatio, vt & Deo seruiamus, & proximo vtilis simus: ex quo etiam nobis victum quærere, si ita necesse est, possumus.

Pigritia ἀνότης siue ἀταξία, quam vocat Paulus, 2. Thessal. 3. Est superiori animi virtuti contraria. Est autem operis studiique, ad quod vocati, vel apti sumus, vel in totum prætermisso, vel illius negligens & perfunctoria siue remissa functio, & aggressio. Huius sunt variæ species, omnes damnandæ, & homini Christiano fugiendæ. Nam, vel Nullum omnino studium & opus suscipimus & nouimus, hęc est Inertia: vel

Notum

Notum & iam susceptum & probatum, non repetimus, est Desidia: vel Susceptum lentè & frigidè persequimur, est Segnities & Ignauia. Denique inane otium & curiosum verbo Dei damnatur, 2. Thess. 3. Atque hæ tot tum virtutes, tū vitia ad octauum Legis diuinæ præceptum pertinent. Accedamus ad nonum.

CAP. VI.

Definitiones virtutum, & vitiorum, quæ ad nonum præceptum referuntur.

Prudens igitur sermo siue conditus, quem Paulus vocat, Coloss. 4. v. 6. primum in virtutum, quæ ad nonum numero præceptū referuntur, locum habet. Est autem prudens in quo lingua mentem non præcurrit, sed contrà mens linguam. Est conditus sermo, qui cum ædificatione aliquid admistæ honestæ urbanitatis habet & sapit. Denique moderatio linguæ dici debet tota hæc virtus, de qua Iacob. 3. & 1. Petr. 3. vers. 10. & in libro Prouerbiorum variis locis.

Huic opponitur Intemperies linguæ, atque abusus, qui multis modis à nobis committi potest: sed maximè in verbo Otioso & Inani, Stulto, Putri, & Contumelioso. Plura genera addit Bernard. Sermo. De triplici custodia. Lingua enim ne ad verba quidem otiosa & inania nobis esse abutendum docet Christus, Matth. 12. v. 36.

Stultus à Paulo nominatur *μωρολογία*, Ephes.